

dat átadhatod a fiatalságnak, bennük is felgyújtod a lelkesedést, majd később látod, hogy gyümölcsöző lett az igyekezeted és a tanítványod sikeres lett.”

A Tőke-tanszék nagy kutatási területe az alkaloidkémia volt, amiben a kémia és a biológia ötvöződik, „tele van étellel, farmakológiával és gyógyszerkémiával”. Az utóbbi évtizedben kiemelt területként művelik a foszforkémiát, ami – a professzor úr szerint is – érdekes, izgalmas és étellel teli témakör, melyben a még sok ismeretlen, de feltárandó részterület fog örömet okozni kutatóinak.

A BME Oktatói Klubjában tartott ünnepséget Keglevich tanszékvezető-utód moderálta, és elsőként Pokol György dékán köszöntötte az ünnepeltet. Keglevich György professzor az új tanszék nevében mondta el laudációját, bízva az integrált, szerves kémiai és technológiai tanszék hagyománytisztelő sikerében.

Ezt követően Tőke tanár úr professzorkollégái (nem „volt” kollégái, hiszen emeritus professzorként rendszeresen bejár a régi F épületbe) mondták el gondolataikat

Apák és fiak: Keglevich György – Szántay Csaba – Keglevich Péter – ifj. Szántay Csaba

a nyolcvanadik születésnap és a rendkívüli életpálya kapcsán: *Faigl Ferenc, Huszthy Péter, Szántay Csaba, Antus Sándor, Simonné Sarkadi Livia, Mátyus Péter, Bitter István és Kalauz György* szóltak az ünnepelthez, felidézve a közös munka egy-egy emlékét. Bizonyítva a műszaki emberek poézis iránti affinitását, két verset is meghallgattunk: az egyiket, a „mélabúsan reményteli imáé” Szántay Csaba akadémikus mondta el, a másikat Bitter István adta elő. Bitter tanár úr, a tanszék örökös dalnoka saját, időmértékes költeményében

Tőke László dicső tetteit énekelte meg. A legjobb tanítvány, a Servier kutatóközpont igazgatója, *Blaskó Gábor* akadémikus köszönő és méltató levelét *Nyerges Miklós* igazgatóhelyettes tolmácsolta.

A hivatalos beszédek a születésnap-i torta begördülésével zárultak, amit nem kis meghatottsággal vágott fel az ünnepelt. De ebben is – mint közös életük minden eseményében – segített felesége, akin az őszinte együttörvendés derűje mosolygott. Ovidius Naso Philemonja jutott eszembe...

Tömpe Péter

Tömpe Péter

■ tompepet@t-online.hu

Aranybetűs nap Óbecsén

A Magyar Kémikusok Lapja áprilisi számában már jeleztük, hogy a bácsországi (vajdasági) Óbecsén, teljes újjáépítést követően megnyílik a fiatalok természettudományos oktatását segítő tudáscentrum. Örömmel tapasztaltuk, hogy a *Than család* egykori házának felújítása és berendezése sikeresen befejeződött. Ahogy az avatást követő napon a helyi lapok írták, a 2013. április 12-i „aranybetűs napon” átadták a házat azoknak, akiket illet: Óbecse fiataljainak. [1]

A Than család egykori háza Óbecse központi helyén épült. Ide költözött 1826-ban négy gyermekével a fiatal Than házaspár (*Than János Keresztély* és *Schrott (Petényi) Otilia*). Itt született további öt gyermekük, közöttük a most ünnepelt Mór és Károly is. A szabadságharc bukását követően innen költözött Zomborba az 1849-ben megözvegyült Than János, 1851-ben. A szétszóródott család történetét *Beck Mihály* professzor könyvéből [2] és *Szabad-*

Dr. THAN KÁROLY.

THAN MÓR.

Az ünnepelt testvérpár

váry Ferenc munkájából [3] ismerhetjük meg.

Mór és Károly, a két legtehetségesebb Than fiú hatalmas karriert futott be annak ellenére, hogy kalandos szerepet vállaltak a 48-as szabadságharcban. A Károlynál hat évvel idősebb Than Mór „hadifestőként” örökölte meg a szabadságharc nagy csatáit, és – talán kevesen tud-

ják – ő tervezte a Kossuth-bankót és az első magyar bélyeget. Akadémikus stílusú festőként korának igen kedvelt művésze volt. Öccse, Károly pedig, aki a szabadságharc idején 15 éves volt, a szülői intelmek ellenére szökött el, hogy a lőporkészítésben segédkezzen. Ekkor jegyezte el magát a kémiával, melyben a legmagasabb rang eléréséig ívelt pályája, és a magyarhoni ve-

Az avatóünnepet a zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium diákjai kémiai (természetesen pirotechnikai) kísérletei vezették be, biztosítva az ünnep jó hangulatát (fehér köpenyben Szórád Endre, a gimnázium kémia tanára és két kísérletező diák; az asztalnál balról jobbra: Marosi Ernő és Tömpe Péter, az MTA képviselője, Jovan Bazič, a szerb oktatási miniszter helyettese, Vuk Radojević, Óbecse polgármestere és Hoffmann Rózsa, Magyarország közoktatási államtitkára)

gyészoktatás megteremtőjének tekinthetjük.

A Than-ház mostanáig lakatlan, elhanyagolt, romos épült, de eljött a többoldali (szerb és magyar) jó szándék és az anyagi lehetőségek találkozásának ideje. Már korábban is voltak tudománytörténeti rendezvények, elsősorban Than Károly természettudományi tevékenységének ébren tartására és népszerűsítésére. A legsikeresebb a 2009-ben tartott emlékülés volt, amit az Óbecsei Önkormányzat Than Fivérek Értelmiségi Köre és az Óbecsei Népkönyvtár rendezett. Az akkori polgármester, Knézi Péter, a könyvtár igazgatója, Kinka Erzsébet és az értelmiségi kör elnöke, Farkas Béla végleges döntést hozott a Than-emlékház felépítéséről. A gondolat szellemi vezetője a nagy köztisztviselőben álló gimnáziumi tanárnő, Varnyú Ilona volt. A kör legfiatalabb tagja, Glässer Erik is ekkor tűnt fel a Than Károly-hagyaték legjobb ismerőjeként. Glässer Erik 2009-ben készített posztersorozatával mutatta be Than Károly életútját, amiről részletesen írt a Bácsország 2009/4. számában is.¹ A fiatal szerző akkor fejezte be tanulmányait a zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium

és Kollégiumban, Szórád Endre tanítványként.

A történeti hűség kedvéért kötelességünk felsorolni azokat, akik jelenlétükkel emelték „aranybetűs nappá” ezt a szép tavaszi napot: *Nikovitz Oszkár*, Magyarország belgrádi nagykövete; *Dr. Hoffmann Rózsa*, a Magyarországi Emberi Erőforrások Minisztériuma államtitkára; *Dr. Szantner Viktor*, a Magyarországi Emberi Erőforrások Minisztériuma kabinetfőnöke; *Gyevai Árpád*, a Magyarországi Emberi Erőforrások Minisztériuma főosztályvezetője és a Határon Túli Magyarok Osztályának képviselője; *Prof. Dr. Jovan Bazič*, a Szerbiai Oktatási, Tudományos és Technológiai Minisztérium miniszterhelyettese; *Prof. Dr. Németh Tamás*, a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárhelyettese; *Prof. Dr. Király Zoltán*, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja; Óbecse szülötte, az avatóünnep fővédnöke; *Prof. Dr. Marosi Ernő*, művészettörténész, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja; *Prof. Dr. Beck Mihály*, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja képviselője *Dr. Tömpe Péter*, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja; Pásztor István, a

Vajdasági Tartományi Képviselőház elnöke; *Mgr. Deli Andor*, a Vajdasági Tartományi Oktatási, Közigazgatási és Nemzeti Közösségi titkár; *Kern Imre*, a Vajdasági Tartományi Nagyberuházási Alap elnökhelyettese; *Slobodan Zlokolica*, vajdasági tartományi képviselő; *Sava Strazmesterov*, a Vajdasági Tartományi Műemlékvédelmi Intézet munkatársa; *Dr. Korhercz Tamás*, a Magyar Nemzeti Tanács elnöke; *Mgr. Vuk Radojevic*, Óbecse polgármestere; *Knézi Péter*, Óbecse Községi Képviselő-testület elnöke és *Bonifárt László*, az óbecsei Than Fivérek Értelmiségi Kör elnöke.

A zsúfolásig megtelt épület termeit az óbecsei középiskolás diákok egy csoportja, valamint az előző nap érkezett, budapesti Than Károly Ókoiskola hallgatói tették élettélivé. A hat helység egyike előadóteremnek van kialakítva, minden igényt kielégítő prezentációs lehetőségekkel és a hely megkívánta szinkrontolmácsolási technika kiépítésével. Egy másik teremben a Than Károly életét bemutató tablók és egy múzeumi tárló kapott helyet, a harmadik, legnagyobb teremben pedig az Óbecsei Városi Múzeum képzőművészeti gyűjteményének a vidék természeti szépségeit bemutató és Óbecse híres szülötteiről készült festmények voltak kiállítva. A válogatás és a katalógus elkészítése *Radoslav Mihalović* művészettörténész szakértelmét bizonyította.

A többi helyiség multifunkcionális jelleű, azaz az interaktív fizikai kísérletek és bemutatók megtartására szolgálnak, továbbá helyet kaptak az irodák is. Érkezésünk idején már élénk kísérleti tevékenység folyt a három bemutatóteremben, ahol a fiatalok optikai, mechanikai és elektrosztatikai kísérletekkel szórakoztatták egymást. Látható boldogsággal vették birtokba a nekik készült eszközöket.

A jeles alkalomra készült el a Than Fivérek Értelmiségi Köre által tervezett rendkívül izléses, színes, magyar és szerb nyelvű (cirill betűvel írt) meghívója és programfüzete². Az alkalom jelentőségét igazolta továbbá, hogy az avatóünnepséget követő napon már két nyelven írt tudósítások jelentek meg a napilapokban.

A megnyitó ünnepség kezdeteként Vuk Radojević polgármester üdvözölte a vendégeket, közöttük elsősorban Hoffmann Rózsa, Magyarország közoktatásért felelős államtitkárát. A megjelenteket Hoffmann Rózsa államtitkár is köszöntötte és azt kívánta, hogy legyen ez a nap aranybetűs ünnepe Óbecse történetének, amikor a Than fivérek szellemiségét, példaértékű közösségi együttélésének üzenetét ezzel a

¹ Glässer Erik: Than Károly élete és emlékezete, Bácsország, 2009/4. 125.

² A Lux Color Printing Bečej kiadványa felsorolja a támogatók nevét is: a Than-emlékház szponzorai Magyarország Emberi Erőforrás Minisztériuma, a Magyar Köztársaság Nagykövetsége, a Tartományi Nagyberuházási Alap, a Magyar Nemzeti Tanács, Óbecse Község Önkormányzata, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, az Óbecsei Városi Múzeum és a Magyar Tudományos Akadémia.

A Than-emlékház homlokzata és bejárata előtt a Than Fivérek Értelmiségi Kör vezetőségi tagjai: Ferenc Attila, Bonifárt László (elnök), Schwertner János és Farkas Béla

korszerű tudásközponttal viszi tovább szülővárosuk.

Jovan Bazic miniszterhelyettes kiemelte, hogy mindkét ország vezetése olyan tevékenységet támogat, aminek egyaránt kedvezményezettje a térségben élő valamennyi nemzetiség. A Than-emlékház kiváló példája a kulturális, tudományos és oktatási együttműködés intézményesült formájának.

Pásztor István felszólalásában nyilvános köszönetet mondott az épület interaktív és művészeti elemeinek kifejlesztésében részt vevő cégeknek és az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kara dékánjának, a Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke tanszékvezetőjének és a Szabadkai Műszaki Szakfőiskola igazgatójának és tanárainak. Külön szeretettel üdvözölte az egyház megjelent képviselőit is.

Az ünnepi szónoklatokat egy szerb és egy magyar nyelvű szavaltat is ékesítette, amit a kiváló szinkrontolmácsolás tett min-

A Than Károly hagyatékából származó kézi spektroszkópot és Than egyik korabeli könyvét Glässer Erik kapta

denki számára élvezhetővé (a verseket *Ilčesin Nataša* és *Rókus Zoltán* adta elő).

Marosi Ernő művészettörténész a ház szülőtte, Than Mór (1828–1899) festőművész életútját ismertette. Felhívta a figyelmet az 1830-ban épült római katolikus templomban látható „A Nagyboldogasszony égbeszállása” című oltárképre, amely Than Mór korai munkája. A művész, sikeres életútja során, megfestette a Pesti Vigadó és a Nemzeti Múzeum falfestményeit, a ferencvárosi templom freskóit, a budapesti Keleti pályaudvar nagy falfestményét, valamint az operaház előcsarnokának freskóit.

Tömpe Péter vegyész Than Károly életútját mutatta be, de mindenekelőtt Beck Mihály vegyészprofesszor szívélyes üdvözlését tolmácsolta, aki egészségi állapota miatt nem tudott részt venni e jeles napon. A közeli Szőregen született Beck akadémikus Than Károly munkásságának a legnagyobb ismerője. Néhány évvel ezelőtt megjelent „Than Károly élete és emlékezete” című könyve remélhetőleg kétnyelvű formában, újra kiadásra kerül. Than Károly *Görgey Artúrral* egy professzornál (*Redtenbacher*) tanult, később a magyar nyelvű vegyész- és gyógyszerészkutatás megteremtője lett. Rövid szerves kémiai munkát követően a szerves és fizikai kémia európai hírű művelője és oktatója volt. 1860-tól különböző tisztségekben az MTA tagja volt, és ő alapította a ma is megjelenő Magyar Kémikusok Lapját, továbbá az ő nevéhez köthető az Első Magyar Gyógyszerkönyv megjelenése (Ph. Hg. I.). Rendkívüli szakmai munkásságába az emlékház külön szobájában lévő kiállítás ad betekintést (amit az óbecsei Glässer Erik komponált).

Az ünnephez alkalmazkodva Tömpe Péter átadta a Magyar Kémikusok Egyesülete elnökének, Simonné Sarkadi Liviának az óbecsei Than Fivérek Értelmiségi Kör elnökéhez, Bonifárt Lászlóhoz írt üdvözlőlevelét és az Egyesület legrangosabb kitüntetésének, a Than Károly Emlékéremnek egy példányát. Tömpe Péter kedves kötelességének tett eleget, amikor a Budapesten élő, már hírneves vegyésztanítványok hálás köszönetét tolmácsolta Varnyú Ilona nyugalmazott gimnáziumi tanárnak, aki generációk sorával szeretette meg a természettudományokat és a közösségért való tenni akarás örömét.

Ezt követően Slobodan Zlokolica ünnepi beszédével nyilvánította műemlékké a felújított emlékházat.

Király Zoltán tartotta meg az utolsó – fővédnöki – beszédet. Nem kis meghatódottsággal. Ő ugyanis Óbecsén született, 1925-ben. Családjára, édesapjára emlékezett már utazás közben is, amikor megcsodálta a zöldellő, út menti eperfákat, amiket még az ő édesapja ültetett a háború előtt, a selyemhernyó-tenyésztés fellendülésekor. A szorgalmas és tehetséges Király Zoltánt Budapestre sodorta az élet, ahol agrármérnök, növénypatológus, egyetemi tanár, majd a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja lett. A növényi kór-életan neves kutatója és 1980 és 1993 között az MTA Növényvédelmi Kutatóintézet igazgatója volt. Boldog meghatódottsággal ismert rá a régen nem látott épületekre, városrészekre.

A beszédek elhangzása után Hoffmann Rózsa és Jovan Bazic átvágta az avatószalagot, hogy az épületet átadják a fiataloknak. Mind a magyar, mind a szerb kormánynak köszönetet mondtak azért, hogy ez a létesítmény elkészülhetett, és kifejezték meggyőződésüket, hogy ez a komoly összefogással felépített hely a kulturális örökség ápolása mellett kutatási és idegenforgalmi célokat is szolgál majd. Ezzel a nemes misszióval a fiataloknak nyitnak új kapukat a valódi értékek és a tolerancia felé.

Végül Bonifárt László mondott pohárköszöntőt, aki megtekintésre ajánlotta a Than fivéreknek szentelt emlékszobákat, a tárlatot és az interaktív parkot. ●●●

IRODALOM

- [1] Fehér Rózsa: Aranybetűs nap Óbecsén. Ünnepélyes keretek között pénteken átadták rendeltetésének az óbecsei Than-emlékházat, Magyar Szó, 2013. április 13.
- [2] Beck Mihály: Than Károly élete és munkássága, Magyar Tudománytörténeti Intézet, Piliscsaba, 2008.
- [3] Szabadváry Ferenc: Than Károly. A múlt magyar tudósai sorozat, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972.